

Les altres comarques. Sortida d'estudi a la Selva Marítima

Jesús Burgueño

Seguint amb el cicle plurianual de sortides a *les altres comarques* (territoris que tenen diverses característiques comarcals, però que no estan reconeguts legalment), el 25 d'octubre de 2003, la SCG va efectuar una sortida d'estudi a la Selva Marítima.

Es tracta d'una llenca litoral si més no formada per 9 municipis, de Calella a Tossa, a la qual és possible adjuntar també els 4 municipis que conformen la rodalia d'Hostalric. El triangle definit per les tres poblacions esmentades es correspon en l'ordre físic amb el curs final de la Tordera, amb centre a la plana deltaica que es perllonga cap al sud fins el Cap Aspre i Roca Grossa de Calella. Ocupa, per tant, una via de fàcil comunicació (l'única existent) entre la Depressió Prelitoral i el mar. El territori en litigi comprèn uns 360 km² (més que, posem per cas, el Pla d'Urgell) i actualment s'acosta als 140.000 habitants (més que, per exemple, Osona).

Històricament totes aquestes terres havien format part del comtat de Girona (després vegueria i corregiment) i encara pertanyen al bisbat gironí. Des del punt de vista jurisdiccional, majoritàriament, foren domini dels vescomtes de Cabrera, i eclesiàsticament s'enquadraven en l'ardiaconat de la Selva. La fascinació fluvialista dels autors de la divisió provincial, combinada amb la reivindicació d'una ampla franja costanera per part de l'Ajuntament de Barcelona, fou causa de l'elecció de la Tordera com a límit entre les províncies de Girona

(partit judicial de Santa Coloma de Farners) i Barcelona (Arenys de Mar). La divisió comarcal de 1936 i 1987 confirmà el límit fluvial (si bé adscribí Fogars a la Selva). Tanmateix, tal com va afirmar Josep Iglésies: “el riu Tordera, en la realitat física igualment que en la econòmica, no separa res i hom transita d’una riba a l’altra sense obstacles i sense tenir la més mínima sensació de canviar de comarca.”

El 1932 l’Ajuntament de Blanes reclamà una comarca pròpia i en la consulta municipal de 1987 diversos ajuntaments van proposar el reconeixement d’una nova comarca en el triangle Calella-Hostalric-Tossa. L’anomenat *Informe Roca* (gener 2001) fet per una comissió consensuada pel Parlament i el Govern, va proposar el reconeixement de la Selva Marítima dins la vegueria de Girona.

Diverses denominacions han estat proposades per a aquest territori: Selva Marítima, Marina de la Selva, Baixa Tordera, Costa Brava Sud, Alt Maresme... La diversitat de noms té molt a veure amb la diferent perspectiva i sensibilitat del problema segons la província de pertinença. I és que reconèixer l’existència d’una Selva Marítima obliga a prendre una posició respecte a la seva futura adscripció a la vegueria de Barcelona o bé a la de Girona. Si la història i les activitat turístiques agermanen amb Girona i la Costa Brava, el gran creixement residencial actual facilitat per l’autopista genera una progressiva inserció de la comarca en les dinàmiques metropolitanes. Tal i com assenyala l’arquitecte Ribas i Piera, la Tordera juga el paper de ròtula septentrional de la regió metropolitana barcelonina.

Vam iniciar la sortida amb una visita a la fortificació militar d’Hostalric (refeta el s. XVIII segons el disseny de l’enginyer Verboom), a les muralles de la vila i a la imponent i tot just restaurada Torre dels Frares. Ens guià l’historiador local Josep Sabanyà. Hom pogué entendre l’excepcionalitat estratègica de l’emplaçament de la vila, la complexitat i adaptació topogràfica del sistema defensiu del castell, així com la singularitat que dona al conjunt el material constructiu basàltic.

De l’autocar estant, camí de Blanes, el geògraf blanenc Juli Valdunciel ens va fer cinc cèntims de l’evolució urbanística de la vila, en particular ran la instal·lació de la SAFA els anys 20, dedicada a la fabricació de fibres tèxtils artificials, que comportà l’arribada d’una important immigració andalusa. La fàbrica marcà la geografia humana de la rodalia en els anys que comptava amb 3.000 treballadors. Actualment, l’entrada a Blanes des de Tordera ha esdevingut un centre lúdic i de serveis de la comarca.

L’arxiver municipal, Antoni Reyes, ens guià en un instructiu passeig pel centre antic de la vila, on vam admirar, entre altres, la Font Gòtica del carrer Ample i la façana de l’església de Santa Maria (sufraigània de Tordera fins el s. XIV), fruit del reaprofitament de l’antic palau vescomtal dels Cabrera. Tot seguit l’Ajuntament ens facilità l’accés amb un trenet turístic a l’enlairada Torre de Sant Joan, mirador privilegiat de la ciutat, des d’on el segon tinent d’alcalde Quim Valls féu una brillant síntesi de la situació i problemàtica urbanística de la ciutat. El gran creixement urbanístic (enguany la població de Blanes ha supe-

rat la de Figueres) no sembla tenir aturador, malgrat s'hagi salvat el darrer paratge costaner no edificat: Pinya de Rosa. El geògraf blanenc Isidre Serra també aportà dades econòmiques i sobre la transformació històrica d'usos del sòl. El recent canvi de govern municipal fa que s'estiguin revisant un seguit de projectes de fort impacte territorial, com ara l'indefinit projecte Illa de Blanes amb disseny d'Isozaki o la prolongació de l'autopista.

Havent dinat vam pujar al tercer castell de la jornada, el de Palafolls; en aquesta ocasió vam comptar amb les explicacions de l'arxiver de Malgrat, Josep M. Crosas. El castell era el centre neuràlgic d'una antiga baronia que comprenia Palafolls (que fins 1603 incorporava un terç de l'actual terme de Blanes), Malgrat (o Vilanova de Palafolls) i Santa Susanna. Tot i l'estat descurat de les ruïnes, és encara un testimoni històric imposant, alhora que el millor lloc per a capir l'absurditat del límit provincial (i comarcal) que trinxava un espai d'intensa interrelació. També hi hagué uns minuts per a comentar l'evolució urbanística de Malgrat, amb el suport (a l'igual que en el cas de Blanes) d'un complet dossier d'informació facilitat per l'Ajuntament.

Malgrat l'abassegador creixement urbanístic, el paisatge evidencia encara una economia diversificada i no únicament terciària, amb profusió de naus industrials (destaca Fibracolor, a la vila de Tordera, el centre agrari tradicional de la comarca) i també encara amb una agricultura força productiva. Tots les activitats (turisme, indústria química, agricultura...) són grans consumidores d'aigua; el fet que la Tordera presentés un autèntic aspecte de riu gràcies a les pluges de tardor no ens feia perdre de vista la problemàtica d'abastament existent, a una i altra riba, que ha motivat la construcció de la primera planta desaladora d'aigua del mar.

Per cloure la sortida, l'Ajuntament de Malgrat ens acollí a la biblioteca per tal de celebrar una taula rodona sobre la comarca, amb intervencions de: Josep M. Juhé, geògraf i regidor de medi ambient a l'Ajuntament de Calella, Climent Polls, conseller delegat de Ràdio Marina i expresident de l'Associació de Botiguers de Blanes Centre, i Jesús Rodríguez, historiador i professor de secundària. Paradoxalment, els ponents coincidiren a reconèixer el territori d'estudi com una comarca de fet però alhora també a no manifestar gaire interès en que assoleixi un reconeixement administratiu. També coincidiren a assenyalar el caràcter plurinuclear de la comarca (6 municipis passen dels 10.000 habitants), de manera que cada polaritat gaudeix d'una certa autonomia funcional i el conjunt no obeeix pas amb el model tradicional de comarca polaritzada. Es reconeixia, això sí, el problema que suposa la manca d'un planejament conjunt, la qual cosa dona lloc a una esbojarrada competició per tal d'atreure activitat i nous residents. La qüestió de l'adscripció vegeuerial afegeix un altre element de discòrdia. Finalment es conclouia que atès el paper dels consells comarcals actuals no cal tenir comarca pròpia. Val a dir que el diari *El Punt* de Girona es va fer ressò de les opinions expressades en aquest acte.

Trist balanç el de les lleis territorials de 1987 que (a l'igual que vèiem al Moianès), fa que no es percebi la utilitat de comptar amb un ens supramuni-

cipal propi, amb un espai de col·laboració estable i amb una sola veu a l'hora de representar un territori que, tanmateix, tots coincideixen a identificar com a autèntica comarca. La punyent problemàtica urbanística i mediambiental de la Selva Marítima hauria de dur als ciutadans a qüestionar-se si la manca d'ens locals propis de nivell intermedi, d'espais de participació ciutadana propers, no és també causa del desgavell i la insostenibilitat ambiental. Donarem per bo que la realitat geogràfica i socioeconòmica vagi per una banda i l'administrativa per una altra? A qui beneficiarà això?

Fotografia 1
Explicacions de Josep Sabanyà a les fortificacions de la vila d'Hostalric

Foto 2
Visita guiada per Antoni Reyes a la vila vella de Blanes. La font gòtica

Foto 3
Explicacions de Josep M. Crosas al peu del castell de Palafolls

